

1984 DEN NATIONALE SCENE 1985

LUDVIG HOLBERG

300 ÅR

JUBILEUMSFORSTILLINGEN

DEN STUNDESLØSE

DEN STUNDESLØSE

Komedie i tre akter

AV LUDVIG HOLBERG

OMSLAGET

Portrettet av Ludvig Holberg, omkranset av scener fra fem av hans komedier, er en akvarell, malt av *Vincent Stoltenberg Lerche* (1837-92). Akvarellen er en gave til Den Nationale Scene av statsråd Francis Konow, belgisk konsul i Bergen, og henger nå i teatrets administrasjonskontorer. Lerche, født i Tønsberg og elev av bl.a. Hans Gude, vant stor popularitet med sine kirkebilder og humoristiske scener fra munkelivet, men han malte også atelier- og slottsinteriører, historiske opptrekk osv. Han illustrerte P. Chr. Asbjørnsens «En gammeldags julaften» og sine egne gemyttlige reiseskisser, «Med blyanten». Holberg-bildet er datert 1879.

premiere

Tidsskrift for
DEN NATIONALE
SCENE nr. 10 - 1984

Ansvarlig utgiver: Kjetil Bang-Hansen. Redaksjon: Kirsten Broch, Tom Remlov og Gunnar Staalesen. Fotos fra forestillingen: Hans Jørgen Brun. Redaksjonens adresse: Postboks 78, 5001 Bergen. Grafisk utforming: Markedskonsult A/S. Sats: Sats & Montasje. Trykk: Havel A/S.

Språklig bearbeidet av Olav Simonnæs

Instruktør: Kjetil Bang-Hansen

Dekorasjon og kostymer: Christian Egemar

Musikk: Håkon Berge

Masker: Håkan Hede

Lys: Asbjørn Johnsen/Willy Myklestad

Regiassistent: Bentein Baardson

Vielgeschrei, den stundesløse Helge Jordal
Leonard, hans bror Lothar Lindtner
Leonora, hans eldste datter Karin Stautland
Zille, hans yngste datter Adele Lærum
Magdelone, hans husholderske Randi Lindtner Næss
Pernille, hans pike Wenche Kvamme
Ane, hans kokkepikene Ann-Britt Langeland
Kristen Griffel Rhine Skaanes
Christoffer Federmesser } hans Gøril Haukebø
Jens Sandbüchs } skrivere Juni Dahr
Lars Dintfass Eva Danielsen
Leander, Leonoras elsker Randolph Walderhaug
Erich Madsen, bokholder Thor Hjorth-Jenssen
Peder Erichsen, hans sønn Bjørn Sothberg
Oldfux, en eventyrer Bentein Baardson
En notarius Lars Steinar Sørbo

Inspisient: Mette Omvik

Rekvisitør: Åse Hegrenes

Sufflør: Ann-Britt Langeland

I orkesteret: Vidar Ytrearne – fiolin, Jan Kåre Hystad – fløyte/klarinett/sopran-sax, Stein Roseth – kornett, Pål Roseth – bariton, Torbjørn Wiberg – gitar, Harald Mæland – slagverk, Knut Skodvin – bass/orkesterledelse. Musikalsk innstudering: Håkon Berge.

Premiere på Store Scene: 3. desember 1984.

Fotografering og lydbåndopptak under forestillingen er ikke tillatt.

Forestillingen varer i ca. 2½ time.

HOLBERG I BERGEN - En billedkavalkade

Gjennom hele programmet finnes en kavalkade av Holberg-bilder fra Bergen og Den Nationale Scene. Vi takker Kari Gaarder Losnedahl, Teaterarkivet og Bergens Teatermuseum, for hjelp og velvillig bistand i utvalget av disse bilder, og vi takker Trygve Schønfelder for all fototeknisk assistanse.

KJÆRE PUBLIKUM

Hva er egentlig tradisjon? I teatersammenheng? Vi har stilt oss selv spørsmålet fordi vi i arbeidet med denne forestillingen til Ludvig Holbergs 300-års jubileum, nettopp var på jakt etter det man har kalt: den bergenske Holberg-tradisjon. Vårt utgangspunkt har med andre ord vært det faktum at her i Bergen betyr hans komedier – ihvertfall enkelte av dem! – noe helt spesielt. Her eksisterer det en levende scenisk Holberg-tradisjon. Helt ulikt landets øvrige teaterliv, som ofte synes å ha et mildt sagt problematisk forhold til den døde danske dikter. I Bergens scenekunst derimot er han åpenbart sprell levende, og her er han norsk! Men hva består den så egentlig i, denne spesielle bergenske tradisjon?

Det som først og fremst slår en, er at man her i Bergen har gjort Holberg nasjonal, og holdt ham levende ved ganske selvfølgelig å gi ham sin fødebys språk. Her i byen er han ikke bare norsk, han er bergensk! Og dermed har publikum og teatret både tatt ham til seg og tatt ansvaret for ham. Klingende bergensk språk er byens livslinje til dikteren Ludvig Holberg. Han er på godt og vondt gjort til en lokal forfatter. Og det er nettopp slik han her har sitt fotfeste. Bergensk dialekt er ikke lenger landets scenespråk, og Henrik Ibsen spilt på bergensk kan idag vekke reaksjoner. Men her på teatret skal Ludvig Holberg spilles på byens språk. Så om man på den bergenske scene nå må knote vår nasjonale dikter på østlandsk, er den danske dikter dog bergensk!

Den som i de siste femti år vel har gjort mest for den språklige overføring eller tilbakeføring av Holberg til det bergenske miljø, må være Olav Simonnæs. Det er da også hans språklige tilrettelegging vi bruker i kveld. Og det er interessant å legge merke til at tilsvarende forsøk på å overføre enkelte Holberg-komedier f.eks. til et friskt Oslo-mål – her først og fremst ved Gunnar Larsen – på langt nær har lyktes i å gjøre Holberg til en Oslo-dikter på samme måte. Nei, så helt enkelt er det ikke å skape identitet gjennom språk.

Bergens sceniske Holberg-tradisjon synes altså først og fremst å være bundet til språket. Men også – som så ofte ellers når vi snakker om teater-tradisjoner – til skuespillerne. Det er ikke fremragende instruktørers skjellsettende tolkninger av Holbergs tekster som har skapt våre Holberg-tradisjoner. Slik som man for eksempel i Sverige har hatt en Olof Molanders tradisjonsskapende Strindberg-oppsetninger. Nei, Holberg-tradisjonen er i denne sammenheng – og det gjelder all norsk Holberg-tradisjon – først og fremst preget av de store skuespillere. Det er skuespillerenes rolletolkninger som har formet vår Holberg-tradisjon. I landssammenheng er det her nok å nevne enkelte av de største som Hauk Aabel og Per Aabel, Gerd Grieg og Aase Bye. Fra denne byen kommer blant mange andre Bernt Johannessen, Karl Bergmann, Magda Blanc og våre egne Rolf Berntzen, Lothar Lindtner og Randi Lindtner Næss.

Marie Midling Bull, skuespiller ved Det Norske Theater, en av de aller første bergenske Holberg-skuespillere.

Johannes Brun som Jeppe, en rolle han spilte på Det Norske Theater i 1851, 1854 og 1862.

Men uansett hvor stolt et teater kan være over en slik tradisjon, så vil den ofte være meget vanskelig å forholde seg til når nye oppsetninger med andre skuespillere er på trappene. Vi vet jo at teater alltid har en tendens til å ape teater, dvs. at større eller mindre deler av kjente rolletolkninger så og si kan gå i arv fra skuespiller til skuespiller. Men da er veien fra det friske, originale til den slitne klisjé ikke lang. Og det kan synes som om Holberg er en forfatter som ofte er blitt utsatt for slikt. Alle kjenner vel den typiske «Pernille-positur»: hendene kokett i siden og ene foten frem med hælen i gulvet? En slik utvikling av faste positurer og tradisjonelle gester er dødelig for det levende teater, som alltid nettopp bør dø i øyeblikket. Og som sagt finner vi dessverre slik kopiert og falmet originalitet ganske ofte i den type teater enkelte av Holbergs komedier representerer. Rart er det egentlig ikke – veien tilbake til Commedia dell'arte med sitt faste stereotype galleri av personer er jo mange steder ikke særlig lang.

En jubileumsoppsetning av Ludvig Holberg i Bergen er med andre ord en oppgave der balansen mellom tradisjon og fornyelse blir helt spesiell.

Vår nye «Stundesløse»-forestilling har vi valgt å bygge på det bergenske miljø og språk. Og dette er ikke nytt, skjønt nok anderledes denne gang. Men i tillegg har vi lagt vekt på dette at alle Hol-

bergs komedier i realiteten nettopp foregår i *teatret*. Skuespillerne snakker direkte til publikum, bevisst at de selv medvirker i en komedie. Vi har ikke å gjøre med den akk så vanlige psykologiske realisme eller fremstillingen av en reell verden. Nei, personene på scenen vet godt at vi, publikum, sitter i salen, og de viser det: vi er gjenkjent! Vi i salongen oppdager på vår side fort at menneskene der oppe i lyset er forkleddes skuespillere, og som ikke et øyeblikk skjuler dét. Men heller ikke dette er noe nytt – hva er nå egentlig nytt under teatrets sol? Et teater som er seg bevisst sin karakter som teater, har alltid vært kjernen i all komedie. Komediedikteren Holbergs fremste ærend var vel også å få så mange som mulig av sine samtidige med på leken – ved å dikte på sitt eget språk, og om sin samtid. Byr vi på noe nytt med denne forestillingen, ligger dette i at leken har vår tids form, er vår tids teater – for et publikum som mer enn noensinne trenger å få møte hverandre med lekens åpne blick og vide favn.

Mellom disse to ytterpunkter: det realistiske bergenske miljø dengang og den reelle teatrale situasjon her og nå, spenner vi altså vår forestillings bro. Måtte den så ha kraft til å bære dere alle til jubileumsmøtet med våre 300-år gamle barn. Og måtte kvelden bli så ny og anderledes at vi atter en gang kan glede oss over Bergens sunne og sterke Holberg-tradisjon.

Bernt Johannessen som Jeppe på DNS, i 1884, 1885, 1887, 1889 og 1890...

...og som Henrik i «Henrik og Pernille» i 1889.

P.S.

Apropos tradisjon og fornyelse: Enkelte tror kanskje at Vielgeschreis yngste datter er vår nymotens oppfinnelse? Å, nei så langtifra – hun forekommer i Holbergs tekst, skjønt har ingen replikker. Vi syntes det derimot var ille at hun skulle holdes helt utenfor scenen og lot henne få være med i

Velkommen!

*Kjærlig hilsen
Bernt Johannessen*

BERNT JOHANNESSEN
i «Henrik og Pernille»

leken. Noen navn har imidlertid Holberg ikke gitt henne, så Lille Zille er riktignok vår oppfinnelse. Og kanskje kan Zilles glade tilstedeværelse være en av jubileumsgavene til den bergenske Holberg-tradisjon – ?

OM Å TRØKKE HOLBERG TIL SITT BRØST OG LA HAM BLI DER...?

Året 1984 og 300-årsjubileum for komediedikteren, filosofen og historikeren Ludvig Holbergs fødsel! Som en fanfare lød det, og som en fanfare ønsket man at feiringen av vår bortflyttede sønn, vårt bergenske nasjonalklenodium skulle bli. I en kronikk «Holberg i Bergen», august 1983, skrev professor Arnljot Strømme Svendsen følgende: «Jubilæer er av det gode. De får en til å friske opp kjennskapet til åndslivets mestre i henfarne tider, til rike kilder som mange har glemt å søke. Det kan trengs i dette tilfelle. For Holberg blir ikke tatt slik vare på i sin fødeby som han fortjener.»

Dette var tankevekkende ord ved inngangen til Holbergåret 1984. Og nå, når det bare gjenstår en måned av dette året – hva blir konklusjonen? Har vi maktet å «friske opp kjennskapet» til skaperen av Den danske Skueplads, inspiratoren til opprettelsen av et profesjonelt teater i Norge, latterens og fornuftens dikter Ludvig Holberg, den bergenske skandinav som skapte seg en sentral plass i en europeisk teatertradisjon? Holbergs «poetiske raptus» og starten for teatret i Lille Grønnegade i 1722 fikk ringvirkninger langt utover Danmarks grenser og førte til opprettelsen av teatret vi sitter i idag.

I «Jean de France», 1893, ser vi Michael Krohn, Signe Grieg og Sigurd Asmundsen.

Octavia Sperati som Magdelone i «Den stundesløse» i 1884.

Har vi i det året som er gått maktet å vekke Holberg og vår Holbergarv fra en lenge slumrende Tornerose-søvn, eller har vi bare såvidt berørt det øverste støvlaget, som fort vil legge seg til ro over dikteren og hans verk når året 1984 renner ut i sanden – til neste jubileum? Har vi maktet oppgaven med å vekke hans satiriske skikkelser til live igjen? Har vi evnet å ta vare på vår høyt lovpriste Holberg-tradisjon eller eksisterer den overhodet og på hvilken måte? Her,

på vårt teater, hvor generasjoner før oss har brukt jubileer som støvekoster, lyder postulatet: – Holberg blir spilt oftere i Bergen enn ved noe annet teater i Norge, Holbergtradisjonen er levende i Bergen. Teller man etter og benytter statistikken som hjelpemiddel, vil vi nok få bekreftet denne påstanden, og man kan med en tilfreds mine rose seg over at man fører vår litterære arv videre. Men tradisjon er ikke tall og statistikk. Tradisjon er hele

Et postkort fra åpningen av den nye teaterbygningen på Engen i 1909.

«Erasmus Montanus» var åpningsforestillingen, og kortet viser arkitekt Schou, bygningen og ensemblet i «Erasmus Montanus», med bl.a. Albert Bøgh, William Ivarson, Karl Bergmann og Octavia Sperati.

bredden av viten og erkjennelse om det Holberg som dikter ville si oss med det han skrev. Tradisjonen må ligge i forståelsen av Holbergs mennesker og hans dype menneskekunnskap, hans kjennskap til de menneskelige svakheter. Vil man spille Holberg, må man også vite noe om mennesket Holberg. Vi må kjenne til hans relasjoner til samtiden, til omverdenen, samfunnet og hans medmennesker. Vi må ikke glemme at det var Ludvig Holberg som åpnet den jevne danskes øyne for at man som menneske har relasjoner til sin samtid, sine omgivelser, til sin neste – og at man har rett til å leve sitt liv, selv om man hører til blant de små i samfunnet.

Hvem av oss har så vært i stand til å ivareta dikterens budskap, og hvem av oss har

følt oss som tradisjonens voktere og videreførere? Er det teatersjefene, skuespillerne, instruktørene eller teaterhistorikerne? Hvordan er Holbergs komedier blitt spilt opp gjennom tidene; realistisk, rokokkopreget eller som rendyrkede farser hvis hovedformål var det som Holberg kalte for «festivitas»? Har det vært en økende grad av konservering eller har man fra tid til annen tillatt å la en frisk bris, «sønnvind og vatten» strømme inn over hans rikholdige figurgalleri?

Det var i første rekke Holbergs historiske og populærfilosofiske skrifter som fant veien til godtfolks bokhyller. En av årsakene til dette må nok være at det her i landet ikke fantes noe teater, slik tilfellet var i Danmark. Men dette forandret seg. På slutten av 1700-

tallet oppsto det i de fleste norske byer dramatiske selskaper som spilte amatørteater, og Ludvig Holbergs komedier ble en av grunnpillarene i repertoaret de fleste steder, fra Kristiansand i sør til Hammerfest i nord.

I Bergen ble den første komedien «Den politiske Kandestøper» spilt i 1795, og senere ble en hel rekke av Holbergs komedier spilt, om igjen og om igjen. På denne måten la Holberg i virkeligheten grunnlaget for fremveksten av en norsk skuespillerkunst.

Hvordan Det dramatiske selskaps forestillinger ble fremført, vet vi lite om. Om de allerede den gang ga Holbergs replikker et bergensk lokalpreg, er ikke godt å si. Stort sett benyttet nok de glade amatører seg av en spillestil som var al-

«Erasmus Montanus» i 1917, sannsynligvis i samme kulisser, med bl.a. Albert Bøgh, Torborg Schönberg og Tobias Sørensen.

Feiringen av 200-års jubileet for åpningen av Teatret i Lille Grønnegade i København i 1722. Her ser vi folkehavet ved Holbergstatuen 23. september 1922.

minnelig brukt i Europa på denne tiden, med frontalt spill i en halvsirkel rundt sufflørkasen, og sparsomt med dekorasjoner, møbler og rekvisitter. Kostymene var samlet inn eller gitt som gaver til Det dramatiske selskap av byens borgere. De eldste av disse gikk tilbake til Holbergs egen tid. Disse ble som alt annet utstyr overført til Det norske Theater da dette åpnet sine dører i 1850. Det norske Theater i Bergen valgte Holbergs komedier til sine første forestillinger – prøveforestillingen 21. nov. 1849 var «Henrik og Pernille», åpningsforestillingen 2. jan. 1850 «Den Vægelsindede». I følge Marie Midling Bull hadde disse to forestillingene en enorm betydning for teatrets muligheter for å overleve i byen, fordi Johannes Brun, vår første Henrik, var «deres eget kjød og blod».

Teatret eksisterte bare i tretti år, men skapte grobunn for et nasjonalt teater med norske skuespillere. Da teatret i Møllergaten og Christiania Theater ble slått sammen til ett teater i 1863, altså samme år som teatret i Bergen måtte stenge sine dører, var det definitivt slutt på «danskertiden» i Norge. Underlig nok fikk Holbergs komedier ikke den plass på repertoaret som man skulle trodd etter publikumssuksessen, som da Johannes Brun spilte Jeppe på sognedialekt i 1853. Dette skulle gi signaler om at man ettertrebet en norsk helhetstone i komediene, men det har bare vært et enkeltstående tilfelle. Et danskpreget scenespråk var nok det alminnelige. Marie Bull sier i sin bok at skuespillerne hadde vanskeligheter med trykket på stavelene, men «ellers faldt hans sprog os læt paa tungen».

Etter 1876, da Den Nationale Scene startet i Komediehuset på Engen, ble Holbergs komedier spilt noe oftere. Det ble stadig eksperimentert med å gi komediene en språklig lokal-farge, en og annen skuespiller forsøkte å ta dialekten i bruk til hjelp i karakteriseringen av rollen, men den ble sjelden gjennomført som helhetstone i forestillingene. Den mest radikale språklige fornyelsen kom først etter århundreskiftet, og det skjedde ikke i Bergen. Dette opplevde man da Det norske Teatret ble åpnet i 1913, i Kristiania. Da spilte man «Jeppe på Bjerget» for første gang i en gjennomarbeidet norsk språkdrakt; på nynorsk, i Arne Garborgs oversettelse.

Stilrenheten var ikke noe gjennomgående trekk ved Holbergforestillingene i Bergen på denne tiden. Det gjaldt både i språktone og spillestil. Man hadde vanskelig for å finne en

enhetlig tone, og Holbergforestillingene de første tiår av det nye århundre var i høy grad preget av konservering, den samme rollebesetning år etter år, samme scenearrangement, samme dekorasjoner og kostymer. Dette skapte i og for seg en tradisjon, men en død tradisjon. Den ble båret oppe av en pliktfølelse og et krav fra omgivelsene om å spille bysbarnet Ludvig Holbergs komedier ved alle hans åremålsdager. Fra denne tid, med de mange uinspirerte og humørløse Holbergforestillingene, har det nok nedfelt seg en oppfatning blant publikum om at Holberg egentlig ikke var noen morsom dikter, fordi datidens instruktører og skuespillere ikke maktet å formidle Holbergs tekster. Komediene ble ikke tolket, men *presentert*, med en overdreven bruk av ytre virkemidler som førte komediene langt ut i farsen og parodien, og lite ble det

«Barselstuen» fra 1913, scenebilde.

«De usynlige», 1927.

igjen av de menneskene dikteren hadde skapt.

Utover i tyve-årene ble det gjort store anstrengelser fra teatrets side for å motbevise tesen om at Holberg var kjedelig, og man forsøkte å redde dikteren fra å drukne i teatral kjedsommelighet. En ny generasjon instruktører og skuespillere skapte sterkere lokalpreg i miljøet, en sterkere fargelegging av masker og kostymer og ikke minst et større tempo i spillestil. Avisenes anmeldere snakket om en Holberg-renessanse da Karl Bergmann satte opp «Den politiske Kandestøper» med William Ivarson i rollen som Herman von Bremen.

I 1934 ble Holbergs 250-årsjubileum feiret med to forestillinger som begge kom til å sette kraftig spor etter seg i vår teaterhistorie: «Den Stundesløse» på Den Nationale Scene og «Erasmus Montanus» i Ole Bull-teatret. Begge forestillingene vakte interesse langt utover vårt lokale kulturmiljø, først og fremst på grunn av de språklige bearbeidelsene. Olav Simonnæs hadde bearbeidet «Den Stundesløse» til en gjennomført bergensk språktone,

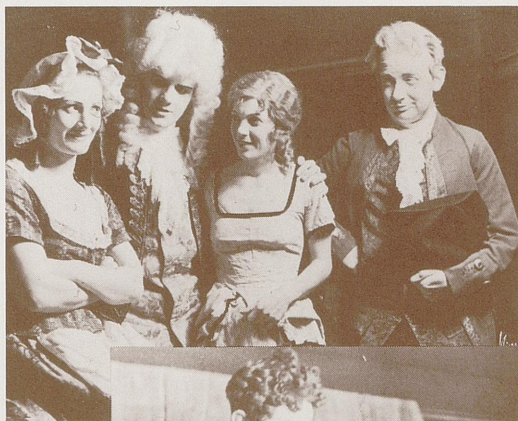
og «Erasmus Montanus» var oversatt til nynorsk. Hans Jacob Nilsen hadde ansvar for regien i begge oppsetningene og han ville på denne måten bringe Holberg hjem igjen til fødebyen, «frigjøre ham fra det tradisjonelle dansk-franske miljø» som anmelderne skrev etter premierene.

Den språklige fornyelse var bare en del av Hans Jacob Nilsens eksperiment med Holberg – hele scenebildet i «Den Stundesløse» viste en ny måte å tenke teater på. Dekorasjonen plasserte handlingen i et hus på Bryggen. Bergensdialekten og lokalfargen i miljøet på scenen var det få av det bergenske publikum som kunne stå imot, og begeistring var stor. Sikkert er det at Holberg stjal idéer og stoff både fra antikken, fra commedia dell' arte og fra Molière, men det kan neppe være tvil om at hans figurer også bærer på reminisenser fra hans guttedager i Bergen.

«Erasmus Montanus» falt ikke i like god jord hos publikum. Det var vel den forestillingen som brøt sterkest med konvensjonene, i den nynorske oversettelse av Arne Garborg, bearbeidet av Olav Hoprekstad, og i et miljø lagt nær opp til samtiden.

At bergensk språktone, både den slepne og uslepne bergensdialekt, og lokaliseringen av miljøet rundt Holbergs kikkelsene fungerte godt for teatret på Engen, fikk man enda en bekræftelse på da Stein Bugge satte opp sine Holbergforestillinger etter annen verdenskrig: «Jeppe på Bjerget» i 1947 og særlig «Den Stundesløse» i 1954 med Rolf Berntzen i rollen som Vielgeschrei. Denne gangen var Skuteviken valgt som utgangspunkt for scenografien, og i tillegg til et toetasjes hus benyttet Bugge dreiescenen, som ga tempo til forestillingen og rom for den realistiske spillestil han hadde lagt

William Ivarson som Jeppe, en rolle han spilte i seks oppsetninger mellom 1911 og 1932.

To bilder fra «Den stundesløse» i 1934: her Randi Lindtner Næss, Chr. Breyholtz, Lill Egede Nissen og Hans Stormoen...

... og her, som nr. to fra venstre, Karl Bergmann i tittelrollen.

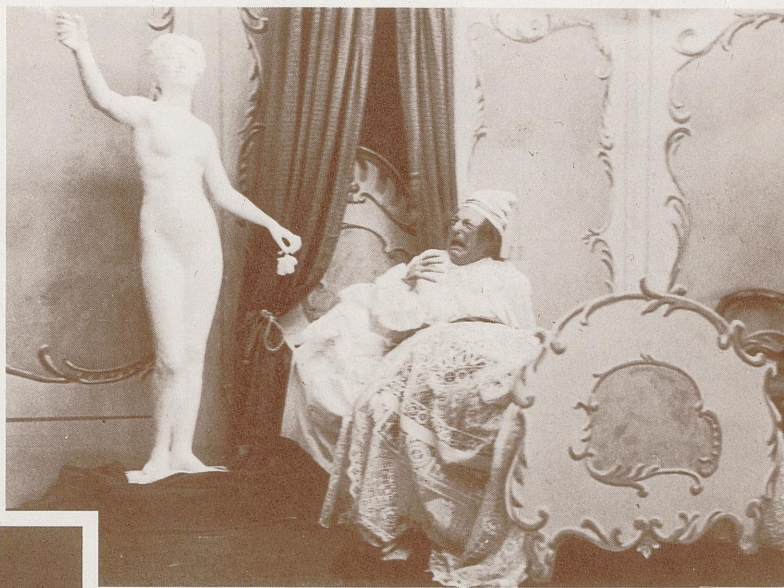

opp til. Den språklige identifikasjonen ble etterhvert ganske sterk. Det ble en selvfølge at man valgte en bergensk helhetstone i oppsetningene på DNS i kommende år. En tradisjon var skapt, og den har eksistert i snaue femti år. Den står imidlertid allerede i fare for å bli en saga blott, fordi man har fått et «scenenorsk» dominert av østnorsk tonefall, som det blir undervist i ved vår statlige teaterskole.

Holbergs komedier har imidlertid vært sparsomt representert på teatrets repertoar-lister de siste ti år, og man har hverken ivaretatt tradisjoner eller prøvd å skape fornyelser. De fornyelsene som har funnet sted, har skjedd under innflytelse av den sterke sosialrealistiske tendensen som dominerte det meste av norsk teater i 70-

årene. For øvrig har Holbergs komedier vært spilt både som musical og opera, men ikke i Bergen.

Språk og miljø har fått en norsk tone som skaper nærhet til vår samtid, men hvordan har skuespillerene maktet å formidle dikterens budskap til menneskene? Her er det enkeltprestasjoner man husker, men svært ofte har Holbergs mangefasetterte skikkelser bare blitt bleke og blodløse på scenen. Spesielt er de store karakterrollene blitt belastet med spillekonvensjoner som det har vært vanskelig å skille seg av med. Det drepende farlige i det man kaller Holbergtradisjon er erindringen om hvordan eldre generasjoners Holbergskuespillere skapte og bygget opp rollene. Men man må for all del ikke forkaste det gode fordi det

Edvard Drabløs som Jeppe på Komedia i 1938.

«Erasmus Montanus», 1934, med Ottar Wicklund i tittelrollen og Arne Bang-Hansen som Jacob.

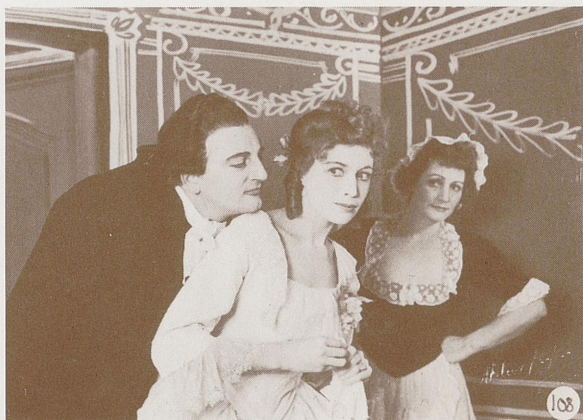

er gammelt. Det eksisterer ingen overlevert spilleoppskrift, men vi sitter alle inne med en erindring om hvordan komediene er blitt spilt og har en mer eller mindre klar oppfatning om en Holbergstil. Gjennom minespill, gester, gange, maske og kostyme er rollene blitt bygget opp. Vi har sett en Jeppe, en Vielgeschrei eller en Erasmus Montanus og kan uten vanskelighet fremkalle et bilde av skikkelsen på netthinnen. Vi husker Jeppes hanreihatt og store støvler, Vielgeschreis natthue, slitte slåbrokk og grå hårtjafser. Men husker vi mennesket, hva som rørte oss, moret oss, eller opprørte oss? Nei, det husker vi lite av. Her ligger svakheten ved mange av de likegyldige Holbergforestillingene vi har opplevd de senere årene, skuespil-

lernes og instruktørens manglende evne til å stole på teksten og ikke la seg drive med ut i farseløyer. Jovisst skal Holbergs komedier være morsomme, men i denne genren gjelder det å være behersket i bruken av virkemidler. Holbergs fremste mål var jo å gjøre «teatrum levende» og det som han

kaller «festivitas, gayeté og kunst at komme folk til at le» må en forestilling selvfølgelig ikke mangle. Holberg hadde en viten om mennesket og verden som han ville formidle, og han benyttet en kraft som var sprengstoff i hans samtid for å få frem dette.

Den danske skuespiller og

Rolf Berntzen, Karin Simonnæs og Randi Lindtner Næss i «Det lykkelige skibbrudd», 1949 ...

... og Elna Kimmestad og Lothar Lindtner i samme forestilling.

Eilif Armand, Rolf Søder og Lothar Lindtner i «Barselstuen», 1948.

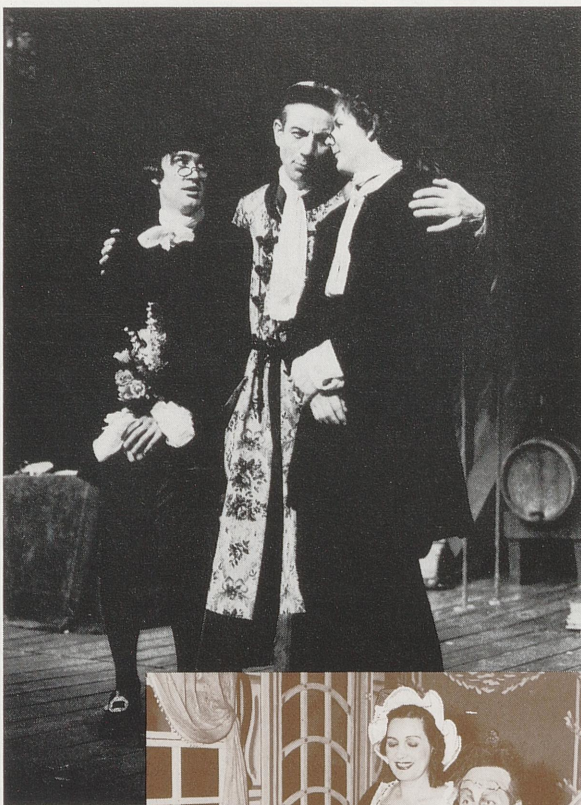

Rolf Berntzen i tittelrollen som «Erasmus Montanus», 1946.

instruktør Kaspar Rostrup, særlig kjent for sine Holbergoppsetninger har sagt: «Den samme styrke og slagkraft er det vores pligt at overføre til vor tid, for menneskene har ikke forandret sig synderligt. Vi skal ikke levere historiske kuriositeter holdt sammen af traditioner, men spillevende, farlige indslag om mennesket og dets væsen. De døde traditioner er støvet «løgn og latin», mens sandheden om den levende tradition er, at kun de kan spille Holberg, der har galskaben og vanviddet i sig, der ser og føler med en styrke og originalitet, en psykisk dybde og sandhed, viderebragt i den groteske form, der har ret til at få tilføjet en «isme», – Holbergisme.»

Hvor befinner så vi oss som teater i denne «Holbergisme»? Tja, det er ikke mulig å svare på i øyeblikket, men la oss håpe at Strømme Svendsens ord blir sannhet: «Jubiléer er av det gode». Bør vi ikke nå benytte anledningen til å gi vår dikter Ludvig Holberg som gave til generasjonene som kommer etter oss, og skape en ny Holbergtradisjon, i en dypere erkjennelse av hva Holberg har å si, en tradisjon vi selv egentlig har savnet.

To bilder fra «Den stundesløse» i 1954, her Randi Lindtner Næss og Rolf Berntzen ...

... og her Rolf Berntzen og Lothar Lindtner som Vielgeschrei og Oldfux.

«Jean de France», 1956, med Sverre Krogsrud, Per Aabel, Eilif Armand, Lothar Lindtner og Doris Johannessen.

«Den politiske kandestøper», 1957, med Andreas Bjarke, Kjell Stormoen, Claes Gill, Sverre Krogsrud og Roald Meyer.

TO HOLBERG-SKUESPILLERINNER FRA BERGEN

Vi har tatt en prat med to av skuespillerinnene i kveldens forestilling, Randi Lindtner Næss og Karin Stautland. Begge er fra Bergen, og begge var meget unge da de begynte sin sceniske løpebane. Randi Lindtner Næss hadde sitt store gjennombrudd som Pernille i «Den stundesløse» på DNS i 1934, mens Karin Stautland spilte sin første Holberg-rolle tidligere i år, i «Pernilles korte frøkenstand» på Småscenen.

RANDI LINDTNER NÆSS trenger ingen nærmere presentasjon for det bergenske teaterpublikum. Sine første oppgaver på DNS fikk hun, som meget ung, under teatersjef Thomas Thomassen, og hun ble fast engasjert fra sesongen 1932-33 av. I løpet av sin

karriere har hun utmerket seg både som komedienne og innen det mer seriøse rollefag. For bergensere står hun som selve inkarnasjonen av den holbergske Pernille, som hun har spilt en lang rekke ganger. Dessuten har hun spilt og sunget mellom 30 og 40 hovedroller i operaer og operetter. Randi Lindtner Næss er fremdeles en aktiv og vital skuespillerinne: hennes siste store DNS-roller var i forestillingene «Dødsfellen» (1981) og «Sommersolverv» (1982), og i kveld står hun på scenen som Holbergs giftesyke Magdelone.

«Erasmus Montanus» i 1959: Lothar Lindtner som Erasmus, med Eva Bergh, Andreas Bjarke og Thora Neels Hansson.

Også ved Holbergs 250-års jubileum i 1934 var det «Den stundesløse» som stod på programmet som jubileumsforestilling. I rollen som Pernille fikk en ung, bergensk skuespillerinne et dundrende gjennombrudd. Forestillingen ble spilt på ekte Bergensdialekt og i et bunnekte bergensk miljø, hentet fra Bryggen, og var satt i scene av Hans Jacob Nilsen. Til og med de kresne Oslo-kritikerne måtte gi seg over til denne humørfylte Holberg-forestillingen, under et gjestespill der i 1936. Anders Stilloff i Aftenposten skrev bl.a.: «Randi Lindtner Næss er en fortrinlig Pernille. Hun behersker sitt bergenske til fullkommenhet og har en diksjon som kunde opstilles som mønster for det ganske land. Ikke et ord går tapt av hennes replikker.» Og i Morgenbladet skrev Finn Halvorsen: «Karl Bergmann (Vielgeschrey) har en verdig motspiller i Randi Lindtner Næss' aldeles fortryllende Pernille, som seirer stort, ikke bare over

Vielgeschrey, men også over publikum i salen.» Fra andre anmeldelser, både i Bergen og under gjestespill utenbys, kan vi sakse om hennes prestasjon: «... en komedie for seg selv», «inntagende og be-snærende, slu og forslagen og festlig i sin spillende, muntre frek-khet», «et gjennombrudd».

To ganger senere har hun spilt Pernille i «Den stundesløse», i Stein Bugges regi i 1954, og med dansk instruktør, Ulf Stenbjørn, i 1963. Begge gangene var i samspill med Rolf Berntzen (Vielgeschrey) og Lothar Lindtner (Oldfux), dess-uten overtok den danske skuespil-leren Miskow Mackwarth tittelrol- len i 1963 etter at Rolf Berntzen ble engasjert ved Nationaltheatret. Denne forestillingen – med Berntzen i tittelrollen – ble forøvrig også tatt opp av Fjernsynsteatret med publikum i salen og sendt som egen TV-forestilling 23. januar 1964, og Randi Lindtner Næss fikk stadig like rosende anmeldelser som ved gjennombruddet i 1934.

– Du har med andre ord «slitt ut» tre tidligere Vielgeschrey'er, Randi Lindtner Næss, og nå skal du i gang med den fjerde...

– Ja, men jeg vil ikke gi dem karakterer. De var fornøyelige og forskjellige alle tre, selv om Bergmann og Rolf selvsagt var mer rot-ekte, bergenske...

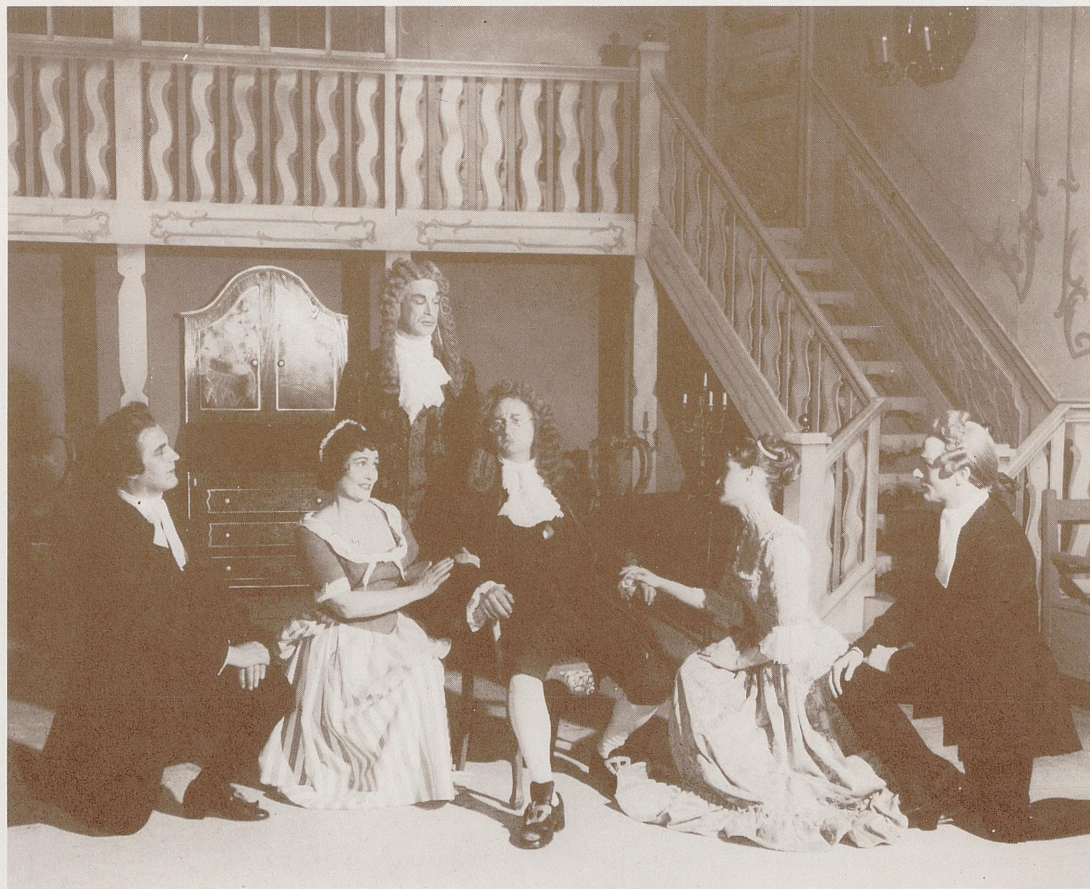
– Hvordan opplevde – og opple-ver – du dette å spille på bergensk?

– Jeg stortrives med det. Det er synd det er så få bergenske skue-spillere her nå, for bergensk er et nydelig scenespråk, som det viste seg at heller ikke Oslo-publikum-met hadde problemer med å forstå da vi gjestet byen med «Den stundesløse» dengang. – Men jeg har ikke bare spilt på bergensk, jeg har spilt på de fleste vestnorske dia-lekter...

– Ja, du har gjort en rekke andre Holberg-roller også...

– Fra Nille i «Jeppe» til Marthe i «Jean de France», mot Per Aabel, men først og fremst som Pernille, og flere ganger mot min bror Lot-

Tre bilder fra «Den stundesløse» i 1963, her med Lothar Lindtner, Randi Lindtner Næss, Stener Fogge, Rolf Berntzen, Eli Lindtner Næss og Bjørn Sothberg ...

har som Henrik. «Det hadde aldri gått i Danmark,» sa en dansk instruktør til meg engang, det at bror og søster spilte kjærestepar.

- Er det noen du føler har spilt en spesielt viktig rolle for deg i din utvikling som scenekunstner?

- Det var Hans Jacob Nilsen selvfølgelig, som gav oss alle store personlige utfordringer, roller som vi fikk vokse på, og som i det hele tatt var en utrolig inspirerende teatersjef, instruktør og kollega. - For meg personlig spilte dessuten teatrets mangeårige musikalske leder, Sverre Jordan, en stor rolle. I hans tid satte DNS opp årlige opera- og operetteforestillinger. Og jeg sang alt-, sopran-, og mezzosopranpartier: tittelrollene i «Carmen», «Tosca», «Czardasfyrstinnen», Mimi i «La Bohème», Azusena i «Trubaduren» - for å nevne noen.

- Og nå er du tilbake hos Holberg igjen, som Magdelone....

- Ja, en festlig rolle.

- På bergensk?

- Selvfølgelig. Og jeg gleder meg til å spille i en helt ny oppsetning i vår unge, dyktige teatersjefs regi.

... og her Elna Kimmestad og Rolf Berntzen.

«Pernilles korte frøkenstand» på Fana høgre skole i 1964, med Kisti Fischer som Leonora og Helge Jordal som Jeronimus.

... med Kjell Stormoen og Doris Johannessen ...

En skoleteater-oppsetning av «Henrik og Pernille», spilt i Ole Bull kino i 1958.

KARIN STAUTLAND er født i Bergen i 1955, på Sankt Hansaftan. Hun ble tidlig bitt av teaterbasillen og var allerede på ungdomsskolen med i Ulriken skoles teatergruppe, der hun bl.a. spilte tittelrollen (!) i «Peer Gynt» på engelsk undet et gjestespill i

England. Som selvvalgt oppgave til opptaket ved Statens Teaterskole hadde hun Pernilles åpningsmonolog nettopp i «Den stundesløse», men ellers har hun ikke vært i nærheten av Holbergroller før hun i vår spilte Leonora i «Pernilles korte frøkenstand» på Småscenen. – Hun tok teaterskolen 1973-76, og kom i 1976 til Rogaland Teater, der hun medvirket i Kjetil Bang-Hansens åpningsforestilling, «Figaros bryllupp». Senere har hun spilt et stort antall roller, fra Helene i «Når den ny vin blomstrer» og Malin i «Ballerina» til Junior August i «Cirkus! Cirkus!», Maria i «Yerma», Sarah i «Guys and dolls», i «Historien om en hest» og en rekke andre roller i musikaler, komedier, samtidsdramatikk og klassiske skuespill. Til Bergen kom hun i 1983 for å medvirke i «Damer i dampbad» og «Hvepsen», sist sesong spilte hun altså i «Pernilles korte frøkenstand», og i høst har vi kunnet se henne i «Jungelboken – Mowgli», før hun nå går over scenen som kveldens Leonora i «Den stundesløse».

Alf Hordnes og Ann-Britt Langeland i «Jeppe på Bjerget» på Komedia, 1959-64.

«Jacob von Tyboe», 1966, med Bjørn Sothberg, Svend von Düring og Rolf Berntzen.

KH

- Først i år har du altså fått spille Holberg, Karin Stautland, på din egen, opprinnelige dialekt. Hvordan føles det?

- På mange måter befriende. Da jeg var i Stavanger og stort sett jobbet sammen med østlendinger, ble det naturlig for meg å gå over til østnorsk, både på scene og privat. Det var ikke noe press på meg for å gjøre det, men det ble slik. Det var omtrent som å lære seg et nytt språk, og det bød ikke på store problemer. Bortsett fra kanskje da jeg engang skulle spille på stavangersk!

- Men nå når du er kommet «hjem» igjen, er kanskje problemet større?

- Joda. Nå snakker jeg østnorsk til østlendinger og bergensk til familien og bergensere.

- Hvordan opplever du en tradisjonell ungpikerolle som Leonora?

- Selv om jeg ikke har spilt Holberg før, så har jeg jo gjort en del lignende roller, og jeg håper jo jeg skal få fram både ungdom, uskyld og naivitet. Teksten til denne rollen er jo dessuten bedre enn den i «Pernilles korte frøkenstand».

I kveldens forestilling prøver vi også å gi et realistisk, sosialt bilde av alt som skjer i løpet av en dag - forestillingen går jo fra morgen til kveld. Personene lever sitt liv hele tiden. Vi skal vise hva Leonora og de andre driver på med hele dagen, hvordan hun steller seg, hvordan hun kler seg - og så videre...

- Hvordan føles det å komme tilbake til Bergen etter ti-elleve års «utlendighet»?

- Å komme tilbake til denne fuktige grottebyen... Jeg pleide å si at å komme hjem, det er som å gå ned i kjelleren. Nei, ærlig talt, jeg synes det er deilig. Folk blir friskere og ferskere i ansiktene her borte liksom, det er ikke tørt og skittent her, som i Oslo eller utlandet. Finnes det noe vakrere enn når det grå vegg-til-vegg-teppet over oss plutselig trekkes bort og det liksom vokser grønne blader inn i ørene dine? Jeg føler virkelig at dette er hjembyen min, og selv om jeg alltid vil være vagabond, for jeg elsker å reise, så kan jeg godt tenke meg å ha Bergen som utgangspunkt fra nå av. - Og så har jeg lyst å spille en som er skikkelig slem snart, vise en annen side av meg selv enn Leonora...

GS.

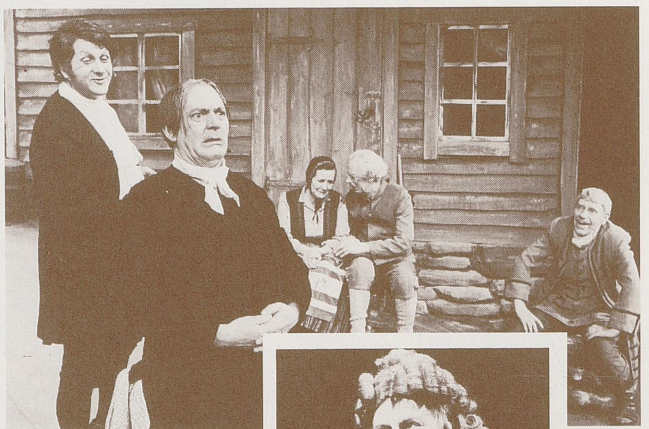

Elna Kimmestad, Vibeke Falk, Karin Simonnæs og Eva Bergh i «Barselstuen», 1968.

Eilif Armand og Randi Lindtner Næss i «Jeppe på Bryggen» på Bryggeteatret, 1970.

Jon Eikemo, Lothar Lindtner, Randi Lindtner Næss, Lars Gåsdaal og Svend Svendsen i «Erasmus Montanus», 1973.

«Den politiske kandestøper», 1970, her Rolf Berntzen i tittelrollen ...

... og her Eva Bergh, Jon Eikemo, Karin Hox og Randi Lindtner Næss.

HOLBERG OM MARIA STUART

Siden Schillers «Maria Stuart» står på Den Nationale Scenes repertoar på Småscenen i hele desember også, kan det kanskje være interessant å sitere noen utdrag fra Holbergs vurdering av den skotske dronningen. Disse henter vi fra en bok Holberg gav ut i 1745, «Heltinders Og Navnkundige Dammers Sammenlignede Historier», inspirert av den suksessen han i 1739 hadde med sine «Heltehistorier».

I et kapittel i boken sammenligner han Maria Stuart med den svenske dronning Christina (1626-89) som i 1654 frasa seg kronen, forlot Sverige og gikk over til den katolske tro. – Det er tydelig at Holberg ikke har hatt så utførlige opplysninger om de to dronningenes livsløp som vi har i vår tid. Han er ikke i dypere forstand fengslet av deres skjebne, og han skriver at Maria Stuart fikk sin død på grunn av sitt «syndige, u-ordentlige og u-anstændige Levnet» og på grunn av den konstante mulighet for «Sammenrottelse» hennes tilstedeværelse gav anledning til.

Fra Holbergs konklusjon henter vi følgende utsagn:

«Man seer af disse tvende Dammers Historie, at de have lignet hinanden, saavel udi Naturens store Gaver, som udi samme Gavers Misbrug, og at Alderen, som ellers corrigerer Ungdoms Feil, haver hos begge været Tønder til Vellyst og Daarlighed: Maria, som udi Ungdommen skinnede blant alle de Tidens Damer, blev med Tiden saaledes metamorphoseret, at intet var hos hende kiendeligt uden Legemets udvortes Skabning...

Begges Hoved-Character var Ustadighed... Kiøds Lyst derimod regierede stærkere hos Maria, saa at hun til Side sat all Anstændighed, ja underkastede sig yderste Fare og Ulykke for at fornøye den samme... Begge vare koldsindige mod deres egne Undersaatter, og præfererede dem Fremmede. Denne Feyl kand dog meere undskyldes hos den Skottske end hos den Svenske Dronning; thi Maria havde med et gienstridigt Folk at bestille...

For at slutte denne Sammenligning, kand man sige: at Maria var en større, men Christina en selsommere Synderinde, at hos den Første vare større, men hos den Sidste fleere Feyl. Maria vilde synes bedre end hun var... Hun beklagede sig over sin Trængsel og Landflygtighed som uforskyldt... Kort at sige: Marias Levnet giver Materie til en Tragedie, Christinas til en Tragikomedie, saasom den er en Blanding af traurige og lystige Scener, og endes med latterlige Nachspill.»

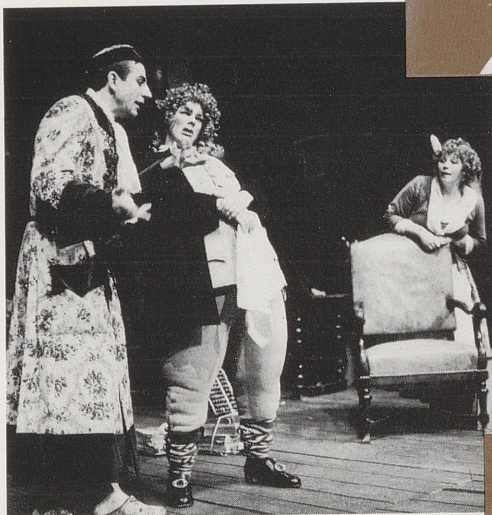
To bilder fra «Henrik og Pernille» på Lille Scene i 1980, her Wenche Kvamme og Ulf Borge ...

... og her Mari Maurstad, Karin Hox og Even Stormoen.

«Pernilles korte frøkenstand» på Småscenen i 1984, her med Karin Simonnæs og Rolf Berntzen ...

... og her Gjert Haga, Rhine Skaanes, Helge Jordal og Karin Stautland.

NESTE PREMIERE PÅ STORE SCENE:

LØGN OG BEDRAG

av Hugh Whitmore

Oversettelse: Tom Remlov.

Regi: Ola B. Johannessen.

Dekorasjon og kostymer:
Anna Gisle.

Med: Inger Marie Andersen, Juni Dahr, Thor Hjorth-Jenssen, Karin Hox, Arne Jacobsen, Eva Sevaldson, Rhine Skaanes og Bjørn Sothberg.

1984 var det året da en stor, internasjonal spionsak kastet lange skygger innover norsk samfunnsliv og politikk. Avsløringen av en spion som «alle» kjente, gjorde begrepet spionasje til noe nært og påtrengende for mange av oss, som en del av vår egen hverdag.

Mot denne bakgrunnen, og i lys av de mange britiske spionavsløringene de siste tiårene, må skuespillet «Løgn og bedrag» (Pack of Lies) av engelskmannen Hugh Whitmore sees. I England har det vært den uten sammenligning største suksess

sen innenfor området seriøs samtidsdramatikk de siste årene.

«Løgn og bedrag» handler om *svik* både på det nasjonale og det personlige plan. Et ektepar blir plutselig revet med av begivenhetene, da etterretningsvesenet oppsøker dem for å be om lov til å låne et rom i huset deres – for å overvåke noen mistenkelige personer i nabolaget. Det viser seg snart at disse mistenkelige personene står ekteparet i huset meget nært, og så begynner dramatikken å tilspisse seg. – Hvordan ville vi selv reagert, hvis vi oppdaget at våre nærmeste naboer eller beste venner var mistenkt for spionasje? Hvilket svik er størst: det mot nasjonen, eller det mot vennekretsen og familien? – Slike spørsmål er det «Løgn og bedrag» holder opp for oss: et intenst hverdagsdrama i en atmosfære vi kjenner fra Le Carré og de store thrillerforfatterne.

Premiere i februar.

PÅ LILLE SCENE I JANUAR:

HJEM

av David Storey

Oversettelse: Elisabeth Thams.

Regi: Pål Øverland.

Dekorasjon og kostymer:
Worm Winther.

Med: Eilif Armand, Ragnhild Hiorthøy, Grete Nordrå, Ola Otnes og Johan Sverre.

Med forestillingen «Hjem» kan det bergenske teaterpublikum se fram til litt av en godbit på Lille Scene. Skuespillet hadde en formidabel suksess, både i England og her i landet, tidlig på 1970-tallet. Nationaltheatret gjestet Festspillene med forestillingen i 1972, og en TV-versjon av denne oppsetningen ble også sendt i Fjernsynsteatret.

«Hjem» er en underfundig blanding av komedie og seriøst skuespill, og det er en forestilling som byr på førsteklasses roller til fremragende skuespillere. Med noen av Den Nationale Scenes mest erfarne skuespillere på rollelisten skulle den siden av saken være i de beste hen-

der. Og instruksjonen er betrodd fjorårets vinner av «Pernilleprisen», Pål Øverland.

Allerede stykkets tittel vekker en rekke assosiasjoner: hva legger man egentlig i ordet «hjem»? Ved første øyekast dreier det seg her om mennesker som er anbrakt på asyl, men etter hvert spør man seg selv om det virkelig er dem eller omverdenen det er noe i veien med. Slik kan «Hjem» sees som en frodig utlevering av menneskenes evne til å overleve alle ytre fornedrelser og bygge sine egne drømmeslott over tilværelsens gråhet. Men det kan også oppleves som en bitende samfunns satire med utgangspunkt i forfatterens hjemland – en satire slett ikke uten klangbunn også i vårt land.

Det skulle med andre ord være duket for nok en stor teateropplevelse på den tradisjonsrike Lille Scene.

Premiere i januar.

REPRESENTANTER: Arnljot Strømme Svendsen, formann • Borge Berggreen, varaformann • Berit Erbe • Marit Wikholm • Geir Kjell Andersland. • **VARAREPRESENTANTER:** Hildur Ve • Ottar Hovda • Lorentz Reitan • Marnie Suleng • Ragnhild Randal • **REPRESENTANTER FOR DE ANSATTE:** Lothar Lindtner • Anders Larsen. **VARAREPRESENTANTER:** Arne Jacobsen • Morten Andresen • Tom Harry Halvorsen • Kjell Heimstad • Gunnar Staalesen • Kirsten Broch.

TEATRETS PERSONALE:

TEATERSJEF: Kjetil Bang-Hansen. **SCENOGRAFER:** Helge Hoff Monsen • Svein Lund-Roland. **INSTRUKTØRER:** Bentein Baardson • Pål Øverland. **DRAMATURGER:** Kirsten Broch • Tom Remlov. **MASKØR:** Håkan Hede. **SKUESPILLERE:** Inger Marie Andersen • Sissel Ingrid Andersen • Morten Andresen • Eilif Armand • Eva Bergh • Rolf Berntzen • Ulf Borge • Peter Bredal • Bentein Baardson • Juni Dahr • Gjert Haga • Kim Haugen • Gøril Haukebø • Inger Heldal • Ragnhild Hiorthøy • Thor Hjorth-Jenssen • Karin Hox • Arne Jacobsen • Ola B. Johannessen • Helge Jordal • Kaare Kroppan • Wenche Kvamme • Lothar Lindtner • Grete Nordrå • Ola Otnes • Stine Ramdahl • Sverre Røssummoen • Eva Sevaldson • Rhine Skaanes • Bjørn Sothberg • Karin Stautland • Svend Svendsen • Johan Sverre • Lars Steinar Sørbø • Nils Vogt • Randolph Walderhaug • Marit Østbye. **MUSIKERE:** Tom Harry Halvorsen, musikalsk leder. • Harald Dahlstrøm, pianist. • Jan Kåre Hystad, treblåser. • Harald Mæland, batterist • Knut Skodvin, bassist. • Torbjørn Wiberg, gitarist. **ADMINISTRASJON:** Kari Sjursen, økonomisjef. • Edwin Aarvik, teknisk leder. • Christen Løberg, kontorleder. • Beate Tvedt, produksjonsleder. • Gudveig Skadal, hovedkasserer. • Kari Eriksen, lønningsfullmektig. • Grete Flores, sekretær. • Jan Åge Rugaard, kontorbud. **SALGS-OG INFORMASJONSAVDELING:** Per Ivar Bergesen, salgsleder • Eva Aase, salgsssekretær. • Gunnar Staalesen, informasjonssekretær. **INSPISIENTER:** Jørgen Fogge, førsteinspisient. • Øyvind Eskildsen • Bjørn Isaksen • Carl Mehl • Mette Omvik. **SUFFLØRER:** Ann-Britt Langeland • Marit Sognnes • Britt Synnestevedt. **REKVISITØRER:** Bastiaan van der Pas, avdelingsleder. • Indrani Balgobin • Åse Hegrenes • Per Gunnar Olsen. **LYDTEKNIKER:** Tore Jæger. **MALERSAL:** Kristoffer Nordahl Pedersen, malerformann. • Tor Gundersen, dekorasjonsmaler. • Oddvar Løtveit, dekorasjonsmaler. • Bernt-Olaf Nesbø, rekvisittmaker. **SNEK-KERVERKSTED:** Olav Rutledal, snekkermester. • Hilleborg Eggen, snekker. • Trygve Jakobsen, snekker. **TAPETSERVERKSTED:** Henry Baadsvik, tapetsermester. • Einar Haukeland, tapetserer. **SMIE:** Torbjørn Danielsen, smedmester. • Per Hove, smed. **SCENE:** Kjell Heimstad, scenemester. • Jørgen Moe, scenemester, brannvernleder. • Olav Andersen, scenemesterassistent. • Odd Sørensen, scenemesterassistent. • Erland Andreassen, scenefagarbeider. • Dagfinn Jensen, scenefagarbeider. • Peder Johannessen, scenefagarbeider. • Helge Nordeide, sjåfør, scenearbeider. • Øystein Skiftesvik, scenearbeider. • Harry Slengesol, scenefagarbeider. • Bjørn Skogstrand, scenefagarbeider. • Dag Ove Sunde, scenefagarbeider. • Magdalon Thomassen, scenefag-arbeider. • Odd Sognnes. **LYS:** Willy Myklestad, overlysmester. • Asbjørn Johnsen, lysmester. • Jan Stig Sunde, lysmester. • Helge Eskildsen, stillverkkjører. • Kjell L. Jensen, elektriker. • Anders Larsen, stillverkkjører. • Åge Rasmussen, stillverkkjører. • Ketil Sunde, stillverkkjører. **FRISØRER:** Fritz Gjesdal, frisørmester. • Gunnveig Danielsen • Tove Ingebrigtsen • Margot Ystebø. **SYSTUE:** Rigmor Krogvig, kostymesjef. • Solange Davidsen, syer. • Aase Karin Knudsen, syer. • Elsa Pettersen, syer • Haldis Johannesen, tilskjærer **PÅKLEDERE:** Nina Frønsdal • Yngvar Øyen. **BILLETTKONTOR:** Haldis Skjelbred, billettsjef. • Hjørdis Harkestad • Aslaug Monsen • Åse Myking • Gerd L. Nilsen • Solveig Sønnervik. **RESEPSJONSVAKTER:** Haldis Broch • Anne Lisbeth Lindtner • Torunn Lunde • Solveig Storvik. **KANTINE:** Annelise Bakke, bestyrer. • Marie Innvær • Anna Lid • Kirsten Wilhelmsen. **RENGJØRING:** Evy Abrahamsen • Eva Adolfson • Else Marie Jensen • Vigdis Kaland • Henny Krossnes • Olufina Krossnes • Kari Sæle. **OVERKONTROLLØR:** Svein Stangnes. **GARDEROBE:** Anne Grethe Eidevik • Gudrun Halland • Magnhild Kwicksson • Mary Skogstrand • Ingeborg Thomassen • Evy Aanderaa. **VAKTMESTER:** Heinie Rugaard.

Bergens Teatermuseum

Villavei 5, gir en morsom og instruktiv innføring i bergensk scenekunst gjennom 200 år – ved et rikt billedmateriale, teater- og scenemodeller, kostymer, teknisk utstyr, plakater og rekvisitter.

Spesialutstilling: Holberg på den bergenske scene.

Åpent søndag kl. 12.00–15.00